

Informatieflyer pakket Leren leren so zml

1) Doelgroep

Het pakket Leren leren is bedoeld voor leerlingen in de leeftijd van 8 t/m 12 jaar in het so zml. Het pakket is een onderdeel van het Cito Volgsysteem primair en speciaal onderwijs. De instrumenten uit het pakket Leren leren kunnen gebruikt worden door leerkrachten en intern begeleiders.

2) Doel

Het hoofddoel van het pakket Leren leren is het in kaart brengen van de vaardigheden en de ontwikkeling van uw leerlingen op het gebied van leren leren.

De checklist geeft u de mogelijkheid om:

- een globaal beeld te krijgen van het niveau van leren leren bij alle leerlingen in uw groep.
- te bepalen welke leerlingen uit uw groep de meeste moeite hebben met de vaardigheden van leren leren.
- te bepalen welke leerlingen uit uw groep de minste moeite hebben met de vaardigheden van leren leren.
- te bepalen of er specifieke onderdelen van leren leren zijn waar uw hele groep moeite mee heeft.
- te bepalen of er specifieke onderdelen van leren leren zijn waar uw hele groep al behoorlijk of heel vaardig in is.

De praktische opdrachten geven u de mogelijkheid om:

- individuele leerlingen nader te bekijken op hun vaardigheden van leren leren.
- leerlingen te volgen in hun ontwikkeling op het gebied van leren leren.

Een leerkracht:

“De checklist geeft je een goed overzicht waar risico’s zitten in de groep. Bijvoorbeeld; Het invullen van de checklist kan een bevestiging zijn van eerdere vermoedens of het geeft je juist andere inzichten. Naast de checklist kan je, bij leerlingen waarvan je meer wil weten, de praktische opdracht afnemen. Deze geeft je inzicht in alle fases van leren leren. Waar liggen de aandachtspunten? Wat is al goed ontwikkeld? Als je dit in kaart hebt gebracht met de praktische opdracht kan je doelen formuleren voor de leerling en deze integreren in je onderwijsaanbod.”

3) Opzet

Het pakket Leren leren bestaat uit deze handleiding, een checklist, een serie praktische opdrachten met beoordelingsformulieren en twee rapportagemodules.

De checklist vult u in voor alle leerlingen uit uw groep. Het invullen kost ongeveer 5 à 10 minuten per leerling. De checklist bevat 58 observatiepunten.

De resultaten van de checklist kunt u gebruiken als input voor een groepsplan op het gebied van leren leren en om leerlingen te selecteren voor afname van de praktische opdrachten.

De praktische opdrachten bestaan elk uit een afnamekaart voor de leerkracht en een opdrachtenkaart voor de leerling. De opdrachtenkaarten zijn er op drie niveaus: variant A, B en C. Een praktische opdracht afnemen duurt 20 à 30 minuten.

Bij elke praktische opdracht vult u de set beoordelingsformulieren in. In totaal gaat het om 17 observatiepunten. De resultaten op de praktische opdracht geven u handreikingen om leerlingen naar een hoger niveau van leren leren te begeleiden.

4) Checklist

Inhoud checklist

De checklist bestaat uit 7 categorieën met elk 8 tot 10 stellingen. In totaal zijn er 58 stellingen.

De stellingen zijn verdeeld over de categorieën:

- 1) Oriëntatie, voorbereiden en plannen van praktische taken
- 2) Uitvoeren van praktische taken
- 3) Monitoren, reflecteren en evalueren van praktische taken
- 4) Aandachtig werken
- 5) Gemotiveerd werken
- 6) Werken zonder gedragsproblematiek
- 7) Zelfstandig werken en hulp vragen

U beoordeelt steeds per stelling in welke mate deze van toepassing is op de leerling.

Alleen voor de leerlingen die het minst vaardig zijn op het gebied van Leren leren volgt het advies om een praktische opdracht af te nemen.

Een leerkracht:

“Ik vind dat deze checklist een goed beeld geeft van de ontwikkeling op het gebied leren/leren. Ik heb direct al nieuwe inspiratie om vaardigheden te gaan behandelen in de lessen.”

5) Praktische opdrachten

We richten ons met het pakket Leren leren op het **zelfstandig werken** (tijdens de les). Leerlingen hebben vaak moeite met het toepassen van praktische vaardigheden bij een nieuwe opdracht of in een nieuwe situatie. Hiervoor heeft de leerling vaardigheden van leren leren nodig.

Inhoud Praktische opdrachten

Elke afname bestaat uit vier fasen, namelijk:

- 1) Oriënteren: begrijpen waar de opdracht over gaat;
- 2) Vorbereiden en Plannen: nadenken voor je begint én een plan maken;
- 3) Uitvoeren en Monitoren: nadenken terwijl je bezig bent én in de gaten houden of je bereikt wat je wilt bereiken;
- 4) Evalueren en Reflecteren: controleren of je hebt bereikt wat je wilde bereiken én terugkijken op en leren van de manier waarop je het hebt aangepakt.

Daarnaast worden een aantal aspect van de werkhouding van de leerling bekeken, namelijk:

- Aandachtig werken
- Gemotiveerd werken
- Werken zonder gedragsproblematiek

Type praktische opdrachten

In onderstaande tabel staat welke praktische opdrachten in het pakket Leren leren zijn opgenomen.

Opdrachten met elk een A-, B- en C-variant	Parallelopgdrachten
Drijven en zinken	Zwaar en licht
Vouwen	Tekenen
Huis inrichten	Boerderijdieren
Toren bouwen	Bouwen met constructiemateriaal
Afwassen*	Tafeldekken*

* Deze praktische opdrachten staan alleen op de portal.

Beoordelingsformulieren

Bij de praktische opdrachten horen vier korte beoordelingsformulieren:

- Formulier 1: Beoordeling van vaardigheden tijdens de oriëntatie en voorbereiding van de opdracht (fase 1 en 2);
- Formulier 2: Beoordeling van vaardigheden tijdens de uitvoering van de opdracht (fase 3);
- Formulier 3: Beoordeling van vaardigheden van reflectie en evaluatie nadat de opdracht is uitgevoerd (fase 4);
- Formulier 4: Beoordeling van werkhouding: aandachtig werken, gemotiveerd werken en werken zonder gedragsproblematiek (na de opdracht).

De beoordelingsaspecten

De beoordelingsformulieren zijn geschikt voor alle opdrachten. Met de beoordelingsformulieren kunt u op een glijdende schaal aangeven in welke mate de leerling de vaardigheden van leren leren beheerst.

Een leergesprek voeren

Aan het einde van fase 1 en 2 én tijdens fase 4 voert u een kort leergesprek met de leerling. Deze gesprekken hebben mede tot doel de vaardigheden van leren leren (ter plekke) verder te ontwikkelen.

Het volgen van de ontwikkeling van leren leren

Met het pakket Leren leren kunt u bepalen hoe vaardig een leerling is op het gebied van leren leren en hoeveel hulp hij of zij in het vervolgtraject nodig zal hebben. Door na enige tijd een tweede opdracht af te nemen, kunt u vaststellen in hoeverre de vaardigheid in leren leren vooruit is gegaan (en hoeveel de leerling van de eerste afname en het daarop volgende onderwijs in leren leren geleerd heeft).

6) Anders toetsen

Helpen mag

U neemt de praktische opdrachten uit het pakket Leren leren op een andere manier af dan u bij 'gewone' schriftelijke of digitale toetsen gewend bent. Dat komt doordat onderwijzen, leren en toetsen in dit pakket één geheel vormen. De praktische opdrachten zijn zo ontwikkeld dat leerlingen de ruimte krijgen om fouten te maken en daarvan te leren. Als een leerling tegen een probleem aanloopt en er op eigen kracht niet uitkomt, mag u de leerling helpen. Doordat onderwijzen, leren en toetsen volledig op elkaar zijn afgestemd, kunt u de ontwikkeling van de vaardigheden optimaal verder begeleiden.

Géén vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau, wél inzicht in leerpotentieel

De afname van de praktische opdrachten levert géén vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau (zoals bij LVS) op. In het kader van leren leren is het minder relevant om te weten wat een leerling in een (kunstmatige) testsituatie kan. Veel belangrijker lijkt het om te weten wat het leerpotentieel van de leerling is, dit wil zeggen wat een leerling met hulp van een betrokken en deskundige volwassene in een natuurlijke setting kan bereiken en hoeveel en welke hulp en begeleiding daarvoor in het vervolgtraject nodig zijn. De feedback die de leerling tijdens de afname van de leerkracht krijgt, is een belangrijk middel om zijn leerprestaties te bevorderen.

Voordelen voor de leerling

- 1-op-1 aandacht voor de leerling heel prettig.
- Veilige situatie: fouten maken is niet erg.
- Krijgt de mogelijkheid om nog meer te laten zien wat hij kan (uit zichzelf én na hints).
- Krijgt meer inzicht in zijn eigen kunnen én in wat hij nog meer kan met een (of enkele) (kleine) aanwijzing(en). (Voor de leerling wordt zichtbaar dat bij leerbaar is.)
- Door het nagesprek blijft de opgedane (leer)ervaring beter hangen. De leerling kan daarop voortbouwen.
- Goed voor de opbouw van het zelfvertrouwen van de leerling.

Voordelen voor de leerkracht

Leerkracht krijgt tijdens de afname informatie over

- hoe de leerling leert,
- waar hij problemen mee heeft,
- hoe hij die oplost en
- in welke mate hij daarbij vaardigheden van leren leren toepast.

7) De basis van het pakket Leren leren

In het pakket Leren leren sluiten we zo goed mogelijk aan bij de onderwijspraktijk.

- Bij zelfstandig werken wordt vaak 'de beertjesmethodiek van Meichenbaum' gebruikt of een variant daarop. Zie bijvoorbeeld het boek 'Kinderen met aandachts- en werkhoudingsproblemen' van Kaat Timmerman (2002). Ook werken veel scholen volgens het principe 'voordoelen - samen doen - zelf doen'.
- Daarnaast sluiten we aan bij de Leerlijn Leren leren van de CED-groep (en de kerndoelen voor SO en VSO).
- Verder baseren we ons op relevante literatuur op het gebied van 'leren leren', 'executieve functies' en 'metacognitie'.